

Satu Kaskinen

SISÄMINISTERIÖN ASETUS MAAHANMUUTTOVIRASTON SUORITTEIDEN MAKSULLISUUDESTA VUONNA 2020

Yhteenveto

Sisäministeriön asetus Maahanmuuttoviraston suoritteiden maksullisuudesta (1256/2018) on voimassa vuoden 2019 loppuun. Sisäministeriön asetus esitetään annettavaksi uudelleen yhden vuoden ajaksi siten, että Maahanmuuttoviraston suoritteista perittäviin maksuihin tehdään käsittelykustannusten muutoksiin perustuvia korjauksia.

Omakustannushintoihin verrattuna ensimmäisiä oleskelulupia ja kansalaisuutta koskevien hakemusten käsittelymaksujen kustannusvastaavuus olisi esitetyillä maksuilla pääosin noin 94 - 115 %. Tämä ei kuitenkaan koskisi valtion maksuperustelain (150/1992) 6 §:n 3 momentin mukaisia joko omakustannusarvoa alempia tai maksuttomia hakemuksia, joista säädetään asetusehdotuksen 3 ja 4 §:ssä. Omakustannusarvoa alempi käsittelymaksu esitetään edelleen perittäväksi kaikista ensimmäisistä oleskelulupahakemuksista, pois lukien työntekijän sekä yrittäjän ensimmäinen oleskelulupahakemus, sekä alaikäisen ja opiskelijan määräaikaisesta oleskeluluvasta. Maksuttomia julkisoikeudellisia suoritteita ovat muun muassa kansainvälistä suojelua koskevat hakemukset.

Osaan Maahanmuuttoviraston suoritteista perittävistä maksuista esitetään tehtäväksi muutoksia, jotta kustannusvastaavuus saadaan lähemmäs 100 %. Suurimmat muutokset tehtäisiin työntekijän ja yrittäjän oleskelulupahakemusten käsittelymaksuihin, kun kaikkia työntekijän ja yrittäjän paperisena tehtyjen oleskelulupahakemusten käsittelymaksuja esitetään nostettavaksi 40 eurolla ja UMA-järjestelmän sähköisen asioinnin kautta tehtynä nostettavaksi 90 eurolla. Kustannuksia pystytään aiempaa tarkemmin eriyttämään sähköisen asioinnin ja paperisena jätettyjen hakemusten käsittelyn välillä, ja tämä näkyy myös lupien maksuissa. Kustannusvastaavuus muutoksilla pysyisi kuitenkin lähellä 100 %. Myös kasvuyrittäjän oleskelulupien, täysi-ikäisten jatko-oleskelulupien sekä pysyvien oleskelulupien käsittelymaksuihin esitetään maltillisia muutoksia. Suomen kansalaisuutta koskevien hakemusten käsittelymaksuihin tehtäisiin suuruudeltaan 40 euron muutoksia.

Asetusehdotuksesta on pyydetty valtiovarainministeriön lausunto. Valtiovarainministeriö on lausunnossaan nostonut esille seuraavat seikat... Valtiovarainministeriön lausunto on otettu huomioon asetuksen jatkovalmistelussa.

Lausunnot on saatu myös työ- ja elinkeinoministeriöltä, ulkoministeriöltä sekä Maahanmuuttovirastolta. Lausunnot on huomioitu asetuksen jatkovalmistelussa.

Nykytila

Valtion maksuperustelain mukaan suoritteesta valtiolle perittävän maksun suuruuden tulee pääsääntöisesti vastata suoritteen tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia (omakustannushinta). Raha-asiainvaliokunta edellytti vuonna 2007, että

sisäasiainministeriö ryhtyy toimenpiteisiin lupa- ja muiden prosessien kehittämiseksi ja tehostamiseksi niin, että Maahanmuuttoviraston suoritteissa voidaan pääsääntöisesti siirtyä omakustannusarvon mukaisiin maksuihin. Myös Valtiontalouden tarkastusviraston (VTV) tilintarkastaja on Maahanmuuttoviraston vuoden 2017 tilintarkastusta koskevassa vuosiyhteenvedossa todennut, että julkisoikeudellisista suoritteista perittävien maksujen määrittämiseksi valtion maksuperustelain 6 §:n mukaisesti tulee kiinnittää huomiota. Tilintarkastaja on Maahanmuuttoviraston vuoden 2018 tilintarkastusta koskevassa vuosiyhteenvedossa todennut, että Maahanmuuttoviraston maksuperustelain mukainen julkisoikeudellinen maksullinen toiminta on ollut alijäämäistä vuosina 2011–2018. Alijäämä vuonna 2018 oli 6 779 000 euroa ja kustannusvastaavuusprosentti 75.

Maahanmuuttoviraston maksuperustelain mukainen julkisoikeudellinen maksullinen toiminta on ollut alijäämäistä vuosina 2011–2018. Maahanmuuttoviraston vuoden 2018 tilinpäätöksen mukaan viraston maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus oli 75% ja 88%:n tavoitetta ei saavutettu. Kun vuonna 2017 kustannusvastaavuus oli 81 % ja vuonna 2016 54 %, voidaan todeta, että vuonna 2018 kustannusvastaavuus on laskenut. Aikaisempina vuosina kustannusvastaavuuden heikkenemisen keskeinen syy on ollut kustannustason nousu, jota ei ollut kompensoitu hakemusmaksujen korotuksilla. Päätösten kokonaiskustannusta nosti etenkin vuonna 2016 Maahanmuuttoviraston henkilöstömäärän moninkertaistuminen. Turvapaikkahakemusten ratkaiseminen vähensi maksullisen toiminnan suhteellista osuutta. Tulevaisuudessa pyritään edelleen hillitsemään kustannustason nousua, jotta ero omakustannushintojen ja käsittelymaksujen välillä saataisiin pienenemään ja kustannusvastaavuutta nostettua vielä lähemmäs 100 %. Vaikka kustannusvastaavuudessa pyritään 100 %:iin, on huomioitava, että tietyissä lupatyypeissä omakustannusarvoa alemmat hinnat ovat perusteltuja, jolloin 100 %:n kustannusvastaavuus ei ole mahdollinen. Julkisoikeudellisten suoritteiden omakustannushintojen kehittymistä tarkastellaan edelleen valmisteltaessa vuoden 2021 Maahanmuuttoviraston maksuasetusta ja käsittelymaksuja tarkennetaan tarvittaessa hyvän kustannusvastaavuuden saavuttamiseksi. Muiden kuin julkisoikeudellisten suoritteiden tuloja ei ole otettu huomioon, koska käytännössä muut tulot ovat pieniä ja satunnaisia.

Maahanmuuton prosesseissa kustannuksia nostavat asioiden käsittelyn monivaiheisuus ja useiden viranomaisten osallistuminen prosessiin. Prosesseja on kehitetty muun muassa ulkomaalaishallinnon sähköisen asiankäsittelyn kehittämistä koskevassa UMA-hankkeessa. Ulkomaalaisasiain sähköinen asiankäsittelyjärjestelmä (jäljempänä UMA) otettiin käyttöön loppuvuodesta 2010. UMA-järjestelmää on käyttöönoton jälkeen kehitetty ja kehitetään edelleen tulevana vuosina.

UMA-järjestelmää on kehitetty valtiovarainministeriön myöntämällä tuottavuushankerahoituksella, Maahanmuuttoviraston toimintamäärärahalta ja EU-rahastojen rahoituksella. UMA-järjestelmän kehittämisessä yhtenä merkittävänä tavoitteena on hakemusten käsittelyaikojen lyheneminen. UMA:n tuottavuushyötyjen toteutuessa ja omakustannushintojen laskiessa sähköisessä asiointinnissa on päästy kustannustasolle, jolla sähköisestä hakemuksesta perittävillä maksuilla pystytään kattamaan lupien tuottamisesta aiheutuvat kustannukset. Tulevaisuudessa UMA-järjestelmää pyritään kehittämään vielä enemmän automatisaatiota mahdollistavaksi. Tämä tehostaisi käsittelyä entisestään ja sitä kautta myös alentaisi käsittelymaksuja, mutta edellyttää jonkin verran myös lainsäädännön kehittymistä.

Sähköisen asioinnin avulla hakemusprosessia on saatu tehostettua ja tuottavuushyötyjä realisoitua. UMA-järjestelmän sähköisen asioinnin kautta jätetyt hakemukset ovat edullisempia, koska niiden käsittelyprosessi on tehokkaampi, mikä tarkoittaa edullisempia omakustannushintoja. Kustannuksia on pystytty vielä aiempaa tarkemmin eriyttämään sähköisen asioinnin ja paperiasiakirjoja sekä suurempaa määrää henkilökohtaista asiointia vaativan menettelyn välillä. Sähköisten hakemusten alhaisempi hinta ohjaa hakijoita kustannustehokkaamman sähköisen hakemuksen käyttöön. Sähköisen asioinnin osuuden kasvu nostaa paperilla jätettyjen hakemusten omakustannushintaa. Tämä on jo huomattavissa erityisesti työntekijöiden ja yrittäjien oleskeluluvissa. Myös sähköisten hakemusten hintoja nostetaan vuonna 2020, jotta ne olisivat kustannusvastaavia.

Maahanmuuttoviraston maksullisten suoritteiden hallinnonalojen välisistä menettelyistä solmittu uusi puitesopimus tuli voimaan 1.1.2017 (SMDno/2016/1731). Sopimuksen mukaisesti sopimuksen seuranta, Maahanmuuttoviraston maahanmuuton maksullisten suoritteiden kehittämistä ja maksuasetuksen päivittämistä varten on asetettu sopimusosapuolten (SM, UM, TEM) ja Maahanmuuttoviraston yhteinen ohjausryhmä, joka on syksyn 2019 aikana sisäministeriön johdolla kokoontunut valmistelevaan esitettyjä maksujen muutoksia. Ohjausryhmässä on käyty läpi maahanmuuton suoritteiden omakustannushinnat ja tähän perustuen päädytty esitettyihin maksuihin vuodelle 2020. Puitesopimuksen sisältö on tarkistettu ja laadittu uudelleen. Uuden puitesopimuksen on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2020.

Maksutulot jaetaan eri sopimusosapuolten välillä erikseen sovitussa suhteessa. Maahanmuuttoviraston ja ulkoasiainhallinnon välillä jatketaan nykyisin käytössä olevia tilitys- ja kirjauskäytäntöjä. Maahanmuuttovirasto laskuttaa ulkoasiainministeriöltä kuukausittain edustustoihin jätettyjen hakemusten lupatulot. Tiedot ulkoasiainministeriön kautta jätetyistä hakemuksista saadaan UMA-järjestelmän kautta. Käsittelymaksut työntekijän sekä yrittäjän oleskelulupahakemuksista suoritetaan Maahanmuuttoviraston tulotilille. Maahanmuuttovirasto tilittää neljännesvuosittain työ- ja elinkeinoministeriön alaisen hallinnon tulot ELY- kirjanpitoyksikölle työluopayksiköittäin jaoteltuna.

Muutokset lupaperusteisiin vuonna 2019

Vuonna 2019 ei tehty muutoksia lupaperusteisiin.

Muiden viranomaisten kanssa samanlaatuiset suoritteet

Ulkomaalaislain 139 §:n mukaan Maahanmuuttovirasto päättää **muukalaispassin ja pakolaisen matkustusasiakirjan** myöntämisestä Suomessa olevalle ulkomaalaiselle sekä niiden peruuttamisesta. Suomen edustusto päättää Maahanmuuttovirastoa kuultuaan muukalaispassin myöntämisestä ulkomailla olevalle ulkomaalaiselle.

Maahanmuuttovirasto voi myöntää Suomessa olevalle ulkomaalaiselle muukalaispassin tai pakolaisen matkustusasiakirjan ulkomaalaislaissa tarkemmin säädetyillä perusteilla. Kyseisistä matkustusasiakirjoista perittävä käsittelymaksu on ollut yhtäläinen Suomen kansalaiselta passista perittävän käsittelymaksun kanssa.

Pakolaisten oikeusasemaa koskevan YK:n yleissopimuksen mukaisesti muukalaispassin antamisesta perittävä maksu ei saa ylittää kotimaan passista maksettavaksi määrättyä alinta maksua. Passista peritään vuonna 2020 alimmillaan 45 euron käsittelymaksu. Näin ollen muukalaispassin ja pakolaisen matkustusasiakirjan käsittelymaksua esitetään alennettavaksi 45 euroon nykyisestä 49 eurosta. Myös kielteisestä päätöksestä perittäisiin 45 euron käsittelymaksu.

Muukalaispassia ja pakolaisen matkustusasiakirjaa koskevista kielteisistä ja myönteisistä päätöksistä peritään humanitaarisista syistä omakustannusarvoa alempi maksu. **Kadotetun tilalle annettavaa uutta muukalaispassia, pakolaisen matkustusasiakirjaa tai oleskelulupakorttia** koskevaan hakemukseen tehtävä myönteinen tai kielteinen päätös on kuitenkin omakustannushintainen. Tämä on perusteltua kadonneisiin matkustusasiakirjoihin liittyvien vilppitapausten ehkäisemisen vuoksi.

Viisumit säilyvät muiden viranomaisten kanssa saman laatuina suoritteina. Viisumihakemus otetaan tutkittavaksi Schengen-valtion edustustossa edustuston tarkistettua hakemuksen tutkittavaksi ottamisen edellytykset. Eräs tutkittavaksi ottamisen edellytyksistä on viisumimaksun maksaminen. Viisumin myöntää ulkomailla Schengen-valtion edustusto taikka jäsenvaltioiden Euroopan ulkopuolisilla merentakaisilla alueilla oleva nimetty viranomainen. Henkilötarkastuksista vastaava viranomainen voi käsitellä viisumihakemuksen Schengen-alueen ulkorajoilla. Suomen alueella viisumin voimassaoloajan ja/tai sallitun oleskelun keston jatkamista koskevan asian käsittelee poliisilaitos. Maahanmuuttovirasto voi ulkomaalaislain 210 §:n mukaan ottaa ratkaistavakseen poliisilaitoksen toimivaltaan ulkomaalaislain mukaan kuuluvan asian. Poliisilaitos voi myös saattaa toimivaltaansa kuuluvan asian Maahanmuuttoviraston ratkaistavaksi. Tämän vuoksi viisumeihin liittyvästä käsittelymaksusta säädetään myös Maahanmuuttoviraston maksuja koskevassa asetuksessa.

Viisumihakemusten käsittelyssä noudatetaan yhteisön viisumisäännösten laatimisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (2009/810/EY) säännöksiä. Kyseisessä asetuksessa, jota kutsutaan viisumisäännöstoiksi, säädetään myös viisumihakemuksen käsittelyyn liittyvistä maksuista. Kyseistä asetusta on muutettu 20.6.2019 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2019/1155 ja sitä sovelletaan 2.2.2020 alkaen.¹ Viisumimaksusta säädetään säännösten 16 artiklassa, jonka mukaan maksu on 60 euroa 1.2.2020 saakka ja 2.2.2020 alkaen 80 euroa. Viisumisäännösten viisumin jatkamista koskevan 33 artiklan 1 ja 2 kohdassa on eroteltu tilanteet, joissa jatkaminen liittyy toisaalta ylivoimaiseen esteeseen tai humanitaariseen syyhyn ja toisaalta vakaviin henkilökohtaisiin syihin. Ensimmäisessä tapauksessa jatkaminen myönnetään maksutta, kun taas jälkimmäisessä tapauksessa jatkamisesta peritään jatkossakin 30 euron maksu.

Julkisoikeudelliset suoritteet, joista peritään omakustannusarvoa vastaava maksu

Oleskelulupamaksut

¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/1155, annettu 20 päivänä kesäkuuta 2019, yhteisön viisumisäännösten laatimisesta annetun asetuksen (EY) N:o 810/2009 (viisumisäännöstö) muuttamisesta.

Maahanmuuttovirasto myöntää oleskeluluvan ulkomaalaiselle. Oleskelulupahakemukset jätetään ulkomaalaislain 60 §:n mukaan ulkomailla Suomen edustustoon, toisen Schengen-maan edustustoon tai ulkoiselle palveluntarjoajalle. Suomessa hakemus jätetään Maahanmuuttovirastolle. Hakemuksen vireille tulon yhteydessä hakemuksen vastaanottava viranomainen perii hakijalta käsittelymaksun ja kirjaa hakemuksen tiedot ulkomaalaisrekisteriin. Maksun maksaminen on edellytys käsittelyn jatkamiselle sen vireille tulon jälkeen. Edustustot antavat oleskelulupapäätökset tiedoksi hakijoille ulkomailla ja Maahanmuuttovirasto sekä poliisi tietyissä tapauksissa Suomessa.

Työntekijän ja yrittäjän oleskeluluvan myöntämismenettely on kaksivaiheinen. Työntekijän oleskeluluvan työmarkkinaedellytykset harkitsee työ- ja elinkeinotoimisto (työlupayksikkö) ja yrittäjän oleskeluluvan liiketaloudelliset edellytykset elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, ELY. Kasvuyrittäjän osalta liiketoiminnallisen kasvu- ja kannattavuusarvioinnin tekee Innovaatiorahoituskeskus Business Finland. Hakijan tulee hankkia Business Finlandin puoltava lausunto jo ennen oleskeluluvan hakemista. Tämä lausunto on maksuton. Kausityötodistuksen antaa Maahanmuuttovirasto todistuksena oikeudesta tehdä kausityötä alle 90 päivää. Jos hakijalla on tarkoitus tulla Suomeen kausityöhön 3-6 kuukaudeksi, myöntää Maahanmuuttovirasto kausityöoleskeluluvan ilman työ- ja elinkeinotoimiston tekemää osaratkaisua. Sekä työntekijän että yrittäjän eri oleskeluluissa Maahanmuuttovirasto tutkii aina oleskeluluvan myöntämisen yleiset edellytykset eli sen, katsotaanko ulkomaalaisen vaarantavan yleistä järjestystä ja turvallisuutta, kansanterveyttä tai Suomen kansainvälisiä suhteita. Maahanmuuttovirasto päättää luvan myöntämisestä.

Työntekijän ensimmäisen oleskeluluvan käsittelymaksua esitetään nostettavan 600 eurosta 640 euroon, jos hakemus jätetään paperisena ja 400 eurosta 490 euroon, jos hakemus jätetään UMA-järjestelmän sähköisen asioinnin kautta.

Työntekijän ensimmäisen oleskeluluvan omakustannushinta oli Maahanmuuttovirastossa elokuun 2019 loppuun mennessä 381,52 euroa ja edustustoissa 205,01 euroa. Työ- ja elinkeinotoimistojen työlupayksiköiden kustannukseksi osapäätöksen osalta on määritetty 49 euroa. Kaiken kaikkiaan työntekijän ensimmäisen oleskeluluvan omakustannushinta on korkeampi, koska lupakäsittelyn kaksivaiheisuus nostaa kokonaishintaa. Esitetyllä 640 euron käsittelymaksulla omakustannushinnan kustannusvastaavuusprosentti on 101 %, kun hakemus jätetään Suomen ulkomaan edustustoon. Kun hakemus jätetään UMA-järjestelmän sähköisen asioinnin kautta, työntekijän ensimmäisen oleskeluluvan omakustannushinta Maahanmuuttovirastossa oli 250,05 euroa tammi-elokuussa 2019. Edustustojen ja työ- ja elinkeinotoimistojen työ-lupayksiköiden osalta omakustannushinta on vastaava kuin paperisena jätetyissä hakemuksissa. UMA-järjestelmän sähköisen asioinnin kautta jätettynä esitetyllä 490 euron käsittelymaksulla kustannusvastaavuusprosentti on 97 %. Sähköisesti jätettyjen hakemusten käsittelyn omakustannushinta on alempi kuin paperilla jätettyjen hakemusten.

Maksutulojen jakaminen esitetään sopimuksen mukaisesti jaettavaksi siten, että maksusta osoitetaan Maahanmuuttovirastolle 354,60 euroa, jos hakemus on jätetty Suomen edustustoon. Edustustolle osoitetaan 236,40 euroa ja työvoiman saatavuusharkinnan suorittavalle työlupayksikölle 49 euroa. Jos hakemus on jätetty

sähköisen asioinnin kautta, osoitetaan Maahanmuuttovirastolle 264,60 euroa ja jos hakemuksen käsittelyyn osallistuu Suomen edustusto, sille osoitetaan 176,40 euroa. Työvoiman saatavuusharkinnan suorittavalle työlupayksikölle osoitetaan 49 euroa myös sähköisen asioinnin kautta jätetyn hakemuksen ollessa kyseessä.

Kausityötodistusta haetaan aina suoraan Maahanmuuttovirastolta joko sähköisen asioinnin kautta tai sähköpostilla. Näin ollen Suomen edustustoilla ei ole osuutta prosessissa. Maahanmuuttovirasto ei tutki todistusta antaessaan maahantulon edellytyksiä vaan työsuhteeseen ja työnantajaan liittyviä asioita. Todistuksia on syyskuun 2019 loppuun mennessä haettu yli 6000 kappaletta. Käsittelymaksu esitetään nostettavaksi 75 euroon, jos sitä haetaan sähköisesti UMA-järjestelmän kautta ja säilytettävän 100 euroon, jos sitä haetaan lähettämällä hakemus Maahanmuuttovirastolle sähköpostilla. Näillä käsittelymaksuilla kustannusvastaavuus olisi 122 %, kun hakemus jätetään sähköpostilla ja 100 %, kun se jätetään sähköisesti. Omakustannushintaa on syytä tarkastella pidemmällä ajanjaksolla ja käsittelymaksua arvioida uudelleen, kun kausityötodistusten antamisesta on enemmän kokemusta ja etenkin, kun sähköiset järjestelmät ovat kausityötodistusten osalta toimineet suunnitellulla tavalla kauemmin.

Kausityöoleskeluluvat 3-6 kuukaudeksi myöntää Maahanmuuttovirasto ilman työ- ja elinkeinotoimiston tekemää osaratkaisua. Oleskeluluvan omakustannushinta oli Maahanmuuttovirastossa elokuun 2019 loppuun mennessä 381,52 euroa ja edustustoissa 205,01 euroa eli yhteensä 586,53 euroa. Oleskeluluvan käsittelymaksua esitetään nostettavan 550 eurosta 560 euroon ja 350 eurosta 410 euroon, kun hakemus jätetään UMA-järjestelmän sähköisen asioinnin kautta. Kustannusvastaavuus olisi siten 95 % ja sähköisen hakemuksen osalta 90 %. Hakemus jätetään Suomen edustustolle tai sähköistä asiointia käyttäen Maahanmuuttovirastolle. Maksutulot esitetään sopimuksen mukaisesti jaettavaksi siten, että maksusta osoitetaan Maahanmuuttovirastolle 336 euroa ja edustustolle 224 euroa, jos hakemus on jätetty Suomen edustustoon. Jos hakemus on jätetty sähköisen asioinnin kautta ja hakemuksen käsittelyyn osallistuu Suomen edustusto, osoitetaan Maahanmuuttovirastolle 246 euroa ja edustustolle 164 euroa.

Pitkäaikainen, yli 90 päivää kestävä liikkuminen Suomeen toteutuu hakemusmenettelyä noudattaen. Maahanmuuttovirasto myöntää tällaiselle Suomeen siirtyvälle henkilölle hakemuksesta **yrittäjän sisällä liikkuvan ICT -oleskeluluvan** ilman työ- ja elinkeinotoimiston tekemää osaratkaisua. Luvan käsittelymaksua esitetään nostettavan 550 eurosta 560 euroon ja 350 eurosta 410 euroon UMA-järjestelmän sähköisen asioinnin kautta tehtynä. Näillä muutoksilla kustannusvastaavuus olisi 95 % ja 90 % sähköisesti tehtynä. Maksutulot esitetään sopimuksen mukaisesti jaettavaksi siten, että maksusta osoitetaan Maahanmuuttovirastolle 336 euroa ja edustustolle 224 euroa, jos hakemus on jätetty Suomen edustustoon. Jos hakemus on jätetty sähköisen asioinnin kautta ja jos hakemuksen käsittelyyn osallistuu Suomen edustusto, osoitetaan Maahanmuuttovirastolle 246 euroa ja edustustolle 164 euroa.

Yrittäjän sisällä tapahtuvan lyhytaikaista liikkumista koskevan ilmoituksen tekee Maahanmuuttovirastolle ensimmäiseen jäsenvaltioon sijoittautuneen ICT-oleskeluluvan saaneen työntekijän vastaanottava yksikkö, kun työntekijällä on aikomus siirtyä työskentelemään Suomeen alle 90 päiväksi. Ilmoitus tehdään aina sähköisesti Maahanmuuttovirastolle, joten sen käsittelyyn ei liity muita viranomaisia.

Maahanmuuttovirasto voi vastustaa yrityksen sisällä tapahtuvaa lyhytaikaista liikkumista perusteilla, jotka säädetään laissa kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä yrityksen sisäisen siirron yhteydessä. ICT-oleskeluluvat perustuvat Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä yrityksen sisäisen siirron yhteydessä (2014/66/EU, ICT-direktiivi). Komissiolta loppuvuonna 2018 saadun tiedon mukaan direktiivin sanamuoto ei mahdollista käsittelymaksun perimistä lyhytaikaisesta ilmoituksesta tehtävästä ilmoituksesta. Näin ollen vuonna 2020 maksua ei peritä yrityksen sisällä tapahtuvan lyhytaikaista liikkumista koskevan ilmoituksen tekemisestä.

Myös tutkijoilla, tutkijoiden perheenjäsenillä ja opiskelijoilla on oikeus liikkua Euroopan unionin sisällä, jos liikkumiselle laissa kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella säädetty edellytykset täyttyvät. **Tutkijoiden, tutkijoiden perheenjäsenten ja opiskelijoiden liikkumisesta tehtävästä ilmoituksesta** voidaan sitä koskevan direktiivin mukaan periä maksu. Maahanmuuttovirastolla on oikeus edellä mainitussa laissa säädettävillä perusteilla ja edellytyksillä vastustaa liikkumista. Ilmoitus tehdään aina sähköisesti Maahanmuuttovirastolle, joten käsittelyyn ei liity muita viranomaisia. Ilmoituksen hinnaksi esitetään 100 euroa. Maksua voidaan arvioida uudelleen, kun on tiedossa mitkä todelliset käsittelykustannukset ovat.

Kuten työntekijän oleskeluluvan myös **yrittäjän oleskeluluvan** käsittelymaksua esitetään nostettavan 600 eurosta 640 euroon ja 400 eurosta 490 euroon, jos hakemus jätetään UMA-järjestelmän sähköisen asiointin kautta.

Kasvuyrittäjän oleskeluluvan käsittelymaksua esitetään nostettavan 550 eurosta 560 euroon ja 350 eurosta 410 euroon UMA-järjestelmän sähköisen asiointin kautta tehtynä. Näillä muutoksilla kustannusvastaavuus olisi 95 % ja 90 % sähköisen asiointin kautta tehtynä. Maksutulot esitetään sopimuksen mukaisesti jaettavaksi siten, että maksusta osoitetaan Maahanmuuttovirastolle 336 euroa ja jos hakemus on jätetty Suomen edustustoon, edustustolle 224 euroa. Jos hakemus on jätetty sähköisen asiointin kautta, osoitetaan Maahanmuuttovirastolle 246 euroa ja jos hakemuksen käsittelyyn osallistuu Suomen edustusto, sille 164 euroa.

Ulkomaalaislain 77 ja 78 §:n mukaisissa tapauksissa, joissa työnteko tapahtuu muun oleskeluluvan kuin työntekijän oleskeluluvan nojalla, peritään oleskelulupahakemuksen käsittelystä työntekijän oleskelulupahakemuksen käsittelymaksu, jos maahantulon tarkoituksena on työnteko. Jos oleskelun perusteena ei ole työnteko, peritään tällöin oleskelulupaperusteen mukainen käsittelymaksu, eikä työntekijän oleskelulupa-hakemuksen käsittelymaksua. Sama koskee myös UMA-järjestelmän sähköisen asiointin kautta jätettyjä hakemuksia.

Uudet määräaikaiset oleskeluluvat (jatkoluvat) ja pysyvät oleskeluluvat siirtyivät vuoden 2017 alusta poliisin toimivallasta Maahanmuuttoviraston ratkaistaviksi vahvistaen Maahanmuuttoviraston asemaa ulkomaalaisasioiden johtavana viranomaisena. Jatkoluvat muodostavat yhden isoimmista lupakategorioista Maahanmuuttovirastossa. Vuoden 2019 tammi-elokuun välillä tehtiin yhteensä 18 579 jatkolupahakemusta. Uuden määräaikaisen luvan omakustannushinta oli vuoden 2019 tammi-elokuun aikana 287,75 euroa. Maksua

esitetään nostettavaksi 190 eurosta 260 euroon, jolloin kustannusvastaavuus olisi 90 %. Opiskelijoiden ja alaikäisten osalta uuden määräaikaisen oleskeluluvan maksua esitetään nostettavaksi 150 eurosta 200 euroon, jolloin kustannusvastaavuus olisi 35 %.

Pysyvän oleskeluluvan omakustannushinta oli vuoden 2019 tammi-elokuussa 195,92 euroa sekä alaikäisiltä että täysi-ikäisiltä. Maksuihin ei esitetä muutoksia. Kustannusvastaavuus esitetyllä 190 eurolla olisi 97 %, ja alaikäisten hakijoiden osalta esitetyllä 150 eurolla 77 %. Pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupa rinnastetaan maksujen suhteen pysyvään oleskelulupa.

Suomen kansalaisuutta koskevat maksut

Suomen kansalaisuuden saamista koskevan hakemuksen käsittelymaksu esitetään nostettavaksi 480 eurosta 520 euroon. Jos hakemus Suomen kansalaisuuden saamiseksi jätetään UMA-järjestelmän sähköisen asioinnin kautta, esitetään käsittelymaksu myös nostettavan 380 eurosta 420 euroon. Edelleen **Suomen kansalaisuudesta vapautumista** koskevan hakemuksen käsittelymaksu esitetään nostettavan 480 eurosta 520 euroon, jolloin se olisi sama kuin Suomen kansalaisuuden saamista koskevan hakemuksen maksu.

Kansalaisuushakemusten omakustannushinta oli vuoden 2019 tammi-elokuun aikana 552,35 euroa. Esitetyllä 520 euron käsittelymaksulla omakustannushinnan kustannusvastaavuus on n. 94 %. UMA-järjestelmän sähköisen asioinnin kautta jätettyjen kansalaisuushakemusten omakustannushinta oli vuoden 2019 tammi-elokuun aikana 443,85 euroa. Esitetyllä UMA-järjestelmän sähköisen asioinnin 420 euron käsittelymaksulla omakustannushinnan kustannusvastaavuus on 95 %.

Kansalaisuusilmoituksen käsittelymaksuihin ei esitetä muutoksia.

Kansalaisuusilmoituksen 200 euron käsittelymaksulla täysi-ikäisen hakijan luvan omakustannushinnan kustannusvastaavuus on n. 72 % %. Kansalaisuusilmoituksen omakustannushinta Maahanmuuttovirastossa oli vuoden 2019 elokuun lopun tilanteessa 276,33 euroa. Hinta on vuoteen 2018 verrattuna noussut, mutta se on altis määrien vaihtelulle, koska kyse on vuosittain varsin pienistä kansalaisuusilmoitusten määristä. Ilmoitusten määrien pienetkin muutokset aiheuttavat siis omakustannushinnan vaihtelua. Tästä syystä käsittelymaksua on syytä edelleen tarkastella pidemmällä ajanjaksolla, eikä määrien vuosittaisen vaihtelun vuoksi ole syytä tehdä käsittelymaksuun suuria muutoksia vuosittain.

Kansalaisuusaseman määrittämistä koskevan tiedustelun käsittelymaksu esitetään nostettavaksi 50 eurosta 100 euroon. Vuonna 2019 on lokakuun loppuun mennessä tehty yhteensä 1104 tiedustelua.

Tulkkausmaksu

Asetukseen otettiin vuonna 2019 uusi suorite, joka koskee hakija-aloitteisten hakemusasioiden tulkkausmaksua. Hakija-aloitteisissa hakemusasioissa, joissa on tarpeen kuulla hakijaa, käytetään hakijan itse maksamaa tulkkauksia. Viranomaislähtöisissä asioissa, kuten karkotuksissa tai muuten laissa määrätyissä

asioissa, kuten turvapaikka-asioissa, viranomaisen maksaa tulkkauksen. Vaikka hakija maksaa tulkin, on Maahanmuuttoviraston osallistuttava tulkin valintaan, koska käytetyistä tulkeista on tehtävä turvallisuusselvitykset ja arvioitava esteellisyys aina tapauskohtaisesti.

Tulkkausten hinnat ovat perustuneet Maahanmuuttoviraston tekemiin tulkkaussopimuksiin eri tulkkeja välittävien yritysten kanssa. Tulkkauksen tuntihinta on vaihdellut sen mukaan mikä yritys ja mikä tulkattava kieli on. Kilpailutettujen kielten tuntihinnat esimerkiksi Helsingissä ovat pääsääntöisesti 62,53 euroa tai 45 euroa. Pienten harvinaisten kielten osalta on saatettu tarvita kahden tulkin käyttöä, mikä on edelleen nostanut hintaa.

Tulkkauksia koskevalla vakiomaksulla on saatu vähennettyä turhia hallinnollisia toimia ja niistä aiheutuvia kustannuksia. Vakiomääräinen maksu lisää myös yhdenvertaisuutta hakijoiden kesken, koska tulkkauksesta maksettava korvaus ei riippuisi enää esimerkiksi hakijan äidinkielestä, vaan olisi kaikille sama.

Vaikka Maahanmuuttovirasto pääasiallisesti hankkii tulkkauksen ostopalveluna ulkopuoliselta yritykseltä, voidaan Maahanmuuttovirastoa pitää suoritteiden tarjoajana. Tulkkausta voidaan pitää oleskelulupahakemuksen osasuoritteena, jota tarvitaan osassa tapauksista. Osana julkisoikeudellista pääsuoritetta tulkkausta voidaan pitää julkisoikeudellisena suoritteena ja hinnoitella sellaiseksi. Valtion maksuperustelain 6 §:n mukaan julkisoikeudellisen suoritteiden maksun pitää vastata omakustannusarvoa. Yhden tai useamman viranomaisen samanlaatuisten suoritteista voidaan määrätä samansuuruinen maksu silloinkin, kun suoritteiden tuottamisesta aiheutuva kustannukset poikkeavat toisistaan. Tällaisen kiinteän maksun suuruutta määrittäessä on otettava huomioon suoritteiden keskimääräinen kokonaiskustannus.

Suurin osa kuulemisista kestää 2-3 tuntia. Tulkkausmaksuksi esitetään tämä huomioden 180 euroa, mikä vastaa tehtyjen tulkkausten keskimääräistä kokonaiskorvausta.

Julkisoikeudelliset suoritteet, joista peritään omakustannusarvoa alempi maksu

Ensimmäisen oleskeluluvan omakustannushinta oli Maahanmuuttovirastossa elokuun 2019 loppuun mennessä 866,69 euroa ja edustustoissa 205,01 euroa. Nyt voimassa olevilla käsittelymaksuilla omakustannushinnan kustannusvastaavuusprosentti olisi 54 %, kun hakemus jätetään paperisena ja 48 %, kun hakemus jätetään UMA-järjestelmän sähköisen asiointin kautta.

Ensimmäisen oleskelulupahakemuksen maksuja esitetään nostettavaksi 470 eurosta 520 euroon ja 420 eurosta 470 euroon, kun hakemus jätetään UMA-järjestelmän sähköisen asiointin kautta. Suurin osa kyseessä olevista ensimmäisistä oleskeluluvista on sellaisia perhesiteen perusteella myönnettäviä oleskelulupia, jotka aiemmin, ennen vuoden 2016 lainmuutosta, olivat maksuttomia. Maksullisiksi muuttuminen on heikentänyt kustannusvastaavuutta eikä näihin perhesidehakemuksiin vaadittavaa työtä ei ole pystytty kattamaan määrättyllä maksulla kokonaan. Vaikka kyseiset oleskeluluvat ovat työläitä käsitellä, omakustannusarvoa alemmaa maksua puoltavat kuitenkin muun muassa perheyhteyden säilyttäminen ja tosiasiallinen mahdollisuus viettää perhe-elämää. Koska osa perhesiteen perusteella jätettävistä oleskelulupahakemuksista on

kansainvälistä suojelua saaneiden hakemuksia, on lisäksi huomioitava perheen yhdistämisdirektiivi (2003/86/EY), jonka mukaan pakolaisten tilanne vaatii erityistä huomiota niiden syiden vuoksi, jotka ovat pakottaneet heidät pakenemaan kotimaastaan ja jotka estävät heitä viettämästä siellä perhe-elämää. Komission tiedonannossa (KOM(2014) 210 final) neuvoston direktiivin 2003/86/EY soveltamista koskevista ohjeista todetaan, että jäsenvaltioilla on kuitenkin oikeus periä kohtuullinen ja oikeasuhteinen hallinnollinen maksu perheen yhdistämistä koskevasta hakemuksesta ja niillä on rajallinen harkintavalta näiden maksujen asettamisessa, kunhan direktiivin tavoitteen ja tehokkaan vaikutuksen saavuttaminen ei vaarannu. Näiden maksujen määrällä ei saa olla tavoitteena eikä vaikutuksena esteen luominen perheen yhdistämistä koskevalle oikeudelle. Maksut, joilla on merkittävä taloudellinen vaikutus direktiivissä asetetut edellytykset täyttävälle kolmannen maan kansalaiselle, voivat estää tätä käyttämästä direktiivin mukaisia oikeuksiaan. Tällöin ne on katsottava sellaisinaan liiallisiksi ja suhteettomiksi. Myös Euroopan unionin tuomioistuin on vakiintuneessa oikeuskäytännössään liittyen pitkään oleskelleiden kolmansien maiden kansalaisten asemasta annettuun neuvoston direktiiviin 2003/109/EY sellaisena kuin se on muutettuna Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2011/51/EU ottanut kantaa kohtuuttomiin oleskelulupamaksuihin ja todennut, että maksut eivät saa olla suhteettomia kyseisen direktiivin tavoitteisiin nähden, koska niillä saatetaan estää direktiivillä annettujen oikeuksien käyttöä, muun muassa perheenjäsenten oleskeluluvan hakemista. Ottaen huomioon kaiken edellä mainitun omakustannushintaa alemmaa maksua voidaan pitää perusteltuna valtion maksuperustelain 6 §:n 3 momentissa mainituilla sosiaalisilla perusteilla.

Maksutulojen jakamisesta esitetään sovittavan siten, että maksusta osoitetaan Maahanmuuttovirastolle 60 % eli 312 euroa tai 282 euroa, jos hakemus on jätetty UMA-järjestelmän sähköisen asioinnin kautta, ja 208 euroa tai 188 euroa hakemuksen vastaanottoon osallistuvalla viranomaisella, Suomen ulkomaan edustustolle, jos hakemus on laitettu vireille edustuston kautta tai hakija on tunnistanut edustustossa sähköisen hakemuksen vireillepanon jälkeen. Sähköisestä asioinnista huolimatta hakijan on käytävä Maahanmuuttovirastossa, edustustossa tai ulkoisen palveluntarjoajan luona antamassa vaaditut biometriset tunnisteet sekä esittämässä mahdolliset alkuperäiset hakemuksen liitteet.

Alaikäisten oleskeluluvista on perusteltua periä muita alhaisempaa käsittelymaksua, mutta käsittelymaksun tasoa on tarkasteltava myös kustannusvastaavuuden näkökulmasta.

Alaikäisen ensimmäisen oleskeluluvan omakustannushinta oli Maahanmuuttovirastossa 479,24 euroa tammi-elokuussa 2019 ja edustustossa 205,01 euroa, eli yhteensä 584,25 euroa. Alaikäisen ensimmäisen oleskeluluvan käsittelymaksua ehdotetaan nostettavaksi 270 euroon ja UMA-järjestelmän sähköisen asioinnin kautta jätetyn hakemuksen 240 euroon. Kustannusvastaavuus olisi tällöin 49 % ja 54 % sähköisessä hakemuksessa.

Alaikäisen ensimmäistä oleskelulupaa koskevat maksut ovat huomattavasti täysi-ikäisen vastaavia maksuja alhaisempia. Alaikäisiä on pidetty sellaisena ryhmänä, joilta on sosiaalisista syistä perusteltua periä alhaisemmat maksut kuin täysi-ikäisiltä.

Ehdotetuilla maksuilla maksutulot jakautuisivat siten, että maksusta osoitetaan Maahanmuuttovirastolle 162 euroa tai 144 euroa, jos asia on jätetty sähköisen asioinnin kautta ja 108 tai 96 euroa hakemuksen vastaanottoon osallistuvalla Suomen ulkomaan edustustolle.

Opiskelijan ensimmäinen oleskelulupa voidaan myöntää kolmannen maan kansalaiselle, joka on hyväksytty korkeakouluun osallistumaan päätoimisesti kokopäiväiseen opinto-ohjelmaan, joka johtaa korkeakoulututkintoon ja kolmannen maan kansalaiselle, joka on hyväksytty muuhun oppilaitokseen kuin korkeakouluun ja jolle on myönnetty oikeus osallistua opinto-ohjelmaan, joka johtaa ammattiin tai tutkintoon. Kyseeseen voivat tulla myös tällaisiin koulutuksiin valmentavat opinnot tai pakollinen harjoittelujakso. Opiskelijan ensimmäisen oleskeluluvan käsittelymaksua nostettiin viimeksi vuonna 2017 330 eurosta 360 euroon, kun hakemusta ei ole tehty sähköisen järjestelmän kautta. Merkittävä osuus, yli 90 % opiskelijan ensimmäisistä oleskelulupahakemuksista jätetään UMA-järjestelmän sähköisen asioinnin kautta. Tämä nostaa huomattavasti muulla tavalla tehdyn hakemuksen hintaa ja jopa vääristää sitä. Elokuun 2019 loppuun mennessä muuten kuin sähköisen järjestelmän kautta tehdyn hakemuksen omakustannushinta oli Maahanmuuttovirastossa noin 8859,37 euroa, kun taas sähköisen asioinnin kautta tehdyn hakemuksen noin 237,97 euroa. Käsittelymaksun perustana on näin ollen käytetty omakustannushintaa, jonka laskemisessa on huomioitu molemmat, sekä paperisena että sähköisen asioinnin kautta jätetyt hakemukset. Näin suoritteen omakustannushinta elokuun 2019 loppuun mennessä oli Maahanmuuttovirastossa 348,14 euroa ja edustustossa 205,01 euroa. Nyt voimassa olevilla käsittelymaksuilla omakustannushinnan kustannusvastaavuusprosentti olisi 65 % ja 54 %, kun hakemus jätetään UMA-järjestelmän sähköisen asioinnin kautta.

Vuodelle 2019 maksuja esitetään nostettavaksi 450 euroon, kun hakemus jätetään paperisena, ja 350 euroon, kun hakemus jätetään UMA-järjestelmän sähköisen asioinnin kautta. Vuoden 2016 tammi-elokuun aikana hakemuksia tuli 5 251 kappaletta, vuoden 2017 tammi-syyskuun aikana 4 480 kappaletta, vuoden 2018 tammi-elokuun aikana 4 154 kappaletta ja vuoden 2019 tammi-elokuun aikana 4891 kappaletta.

Tavoitteena on rekrytoida aktiivisesti Suomeen osaajia ulkomailta. Työntekijöiden, yrittäjien, opiskelijoiden ja tutkijoiden oleskelulupaprosessi halutaan tehdä mahdollisimman vaivattomaksi ja nopeaksi ja rakentaa oleskelulupapalvelut nykyistä voimakkaammin asiakaslähtöisyyden periaatteelle. Tätä hallituksen tavoitetta tukee myös se, että opiskelijoiden ensimmäisen oleskeluluvan maksun suuruudella ei muodosteta estettä tulla Suomeen opiskelemaan. Omakustannusarvoa alhaisempaa käsittelymaksua voidaan opiskelijoiden ensimmäisissä oleskeluluvissa perustella valtion maksuperustelain 6 §:n 3 momentissa mainituilla sosiaalisilla ja koulutustoimintaan liittyvillä syillä. Hintojen ja kustannusvastaavuuden kehitystä on kuitenkin seurattava edelleen tulevana vuosina.

Maksutulot jakautuisivat niin, että maksusta osoitetaan Maahanmuuttovirastolle 270 euroa tai 210 euroa, jos asia on tullut vireille sähköisen asioinnin kautta, ja 180 tai 140 euroa hakemuksen vastaanottoon osallistuvalla edustustolle.

Myös jatko-oleskeluluvan kohdalla, kun hakijana on alaikäinen tai opiskelija, katsotaan edellä mainituilla perusteilla olevan perusteltua periä omakustannusarvoa

alemmat maksut. Vuoden 2019 tammi-elokuussa sekä alaikäisen että opiskelijan jatko-oleskeluluvan omakustannushinta oli 566,07 euroa. Maksut esitetään nostettavaksi 200 euroon, jolloin kustannusvastaavuus olisi 35 %.

Oleskelulupakortti. Oleskeluluissa otettiin käyttöön biometriset tunnisteet vuonna 2012. Valokuvan ja sormenjäljet sisältävä oleskelulupakortti korvasi passiin aikaisemmin liimatun oleskelulupatarran. Oleskelulupakortti myönnetään oleskeluluvan voimassaolon ajaksi, enintään kuitenkin viideksi vuodeksi kerrallaan, minkä jälkeen kortti on uusittava. Koska oleskelulupakortti on passista tai muusta matkustusasiakirjasta erillinen asiakirja, sen uudistaminen aiheuttaa sekä valmistus- että käsittelykustannuksia. Oleskelulupakortin uusimisen omakustannushinta oli Maahanmuuttovirastossa 39 euroa tammi-syyskuussa 2017. Omakustannusarvon määrittelemisen on osoittanut erittäin vaikeaksi Maahanmuuttovirastossa, koska oleskelulupakortteja uusitaan vain muutamia kymmeniä vuodessa. Hinnan esitetään näin ollen pysyvän 80 eurossa. Hintaa on syytä seurata tulevana vuosina pidemmällä aikavälillä eikä tehdä suuria muutoksia muutaman vuoden lukujen perusteella. Kadotetun tilalle annettavasta oleskelulupakortista perittävä maksu on perusteltua nostaa 120 euroon, koska verrattuna oleskelulupakortin uusimiseen, kadonneen kortin ollessa kyseessä, joudutaan viranomaisessa selvittämään asiaa enemmän, mikä nostaa hintaa.

EU-kansalaisten rekisteröinnit. Unionin kansalaisen ja rinnastettavan oleskeluoikeuden rekisteröinnin, todistuksen pysyvästä oleskeluoikeudesta ja unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukortin tai pysyvän oleskelukortin omakustannushinnat olivat Maahanmuuttovirastossa noin 250 - 415 euroa tammi-elokuussa 2019.

Liikkuvuusdirektiivin (2003/38/EY) 25 artiklan mukaan EU-kansalaisen rekisteröintitodistus, todistus oikeudesta pysyvään oleskeluun, todistus perheenjäsenen oleskelukorttia koskevan hakemuksen jättämisestä, oleskelukortti tai pysyvä oleskelukortti ei missään olosuhteissa saa olla edellytys oikeuden käyttämiselle tai hallinnollisen muodollisuuden täyttämiseksi, koska oikeus mainittujen oikeuksien saamiseen voidaan osoittaa muilla todistuskeinoilla. Kaikki edellä mainitut asiakirjat on annettava maksutta tai sellaista maksua vastaan, joka ei ole suurempi kuin kansalaisilta samanlaisten asiakirjojen myöntämisestä perittävät maksut. Mainittujen asiakirjojen kanssa samanlaisena asiakirjana voidaan pitää esimerkiksi kansallista passia tai henkilökorttia. Passista peritään vuonna 2020 alimmillaan 45 euron käsittelymaksu ja henkilökortista 48 euron maksu. Edellä mainituista EU-kansalaisen rekisteröintisuoritteista sekä perheenjäsenelle myönnettävistä oleskelukorteista esitetään näin ollen perittävän kansallisen henkilökortin mukainen 48 euron maksu. Lupamaksutuotot EU-kansalaisten rekisteröinneistä jäävät näin ollen huomattavasti niiden tuottamisen kustannuksia alhaisemmiksi.

Maksuttomat julkisoikeudelliset suoritteet

Maahanmuuttovirasto voi jättää valtion maksuperustelain 6 §:n 3 momentissa tarkoitettulla tavalla kokonaan perimättä maksun julkisoikeudellisista suoritteista tietyltä ryhmältä erityisestä syystä. Tällaisia syitä voivat olla sosiaaliset ja humanitaariset taikka kansainvälisistä sopimuksista johtuvat syyt.

Maksua määräaikaisesta oleskeluluvasta ei peritä ulkomaalaiselta, joka otetaan Suomeen kiintiöpakolaisena. Maksua ei myöskään peritä hakemuksesta, joka koskee kansainvälistä suojelua. Pysyvän oleskeluluvan myöntämisestä ja oleskelulupakortin uudistamisesta peritään käsittelymaksu myös kansainvälistä suojelua saaneelta, samoin perheenyhdistämistä koskevasta oleskelulupahakemuksesta ja sitä koskevasta jatko-oleskelulupahakemuksesta. Jatko-oleskelulupahakemuksesta peritään maksu, jos oleskeluluvan kansainväliseen suojeluun liittyvällä perusteella saanut on hakenut oleskelulupaa myöhemmin muulla perusteella.

Maksua ei peritä ulkomaalaiselta, jolle myönnetään oleskelulupa sillä perusteella, että hän on ihmiskaupan uhri. Ihmiskaupan uhrin oleskeluluvasta säädetään direktiivissä 2004/81/EY. Maksua ei myöskään peritä ulkomaalaiselta, jolle myönnetään oleskelulupa ulkomaalaislain 52 d §:n edellytysten täyttyessä. Euroopan unionin direktiivi 2009/52/EY (niin sanottu työnantajasanctiodirektiivi) edellyttää, että 52 d §:ssä tarkoitettujen ulkomaalaisten osalta noudatetaan vastaavanlaisia järjestelyjä kuin direktiivissä 2004/81/EY tarkoitettujen ihmiskaupan uhrien kohdalla.

Maksuttomia ovat myös hakemukset, jotka koskevat uutta määräaikaista oleskelulupaa sillä perusteella, että ulkomaalaisen henkilökohtainen tilanne on erityisen vaikea puolison häneen tai hänen lapseensa perhesiteen voimassaolon aikana kohdistaman tai hyväksymän väkivallan tai hyväksikäytön vuoksi, ulkomaalaislain 52 e §:n mukaisesti hakemukset, jotka koskevat jatkuvaa oleskelulupaa ulkomaalaiselle, joka on todistajansuojeluohjelmasta annetun lain (88/2015) mukaisessa todistajansuojeluohjelmassa sekä hakemukset, jotka koskevat ulkomaan edustuston palveluksessa olevalle ulkomaalaiselle myönnettävää oleskelulupaa.

Kanssahakijan kansalaisuushakemus ja -ilmoitus sekä hakemus kansalaisuudesta vapautumiseksi säilyvät maksuttomina. Kanssahakijalla tarkoitetaan kansalaisuuslain 2 §:n 10 kohdan mukaan hakijan huollossa olevaa lasta, jolle hakijan hakemukseen tai ilmoitukseen liitännäisellä hakemuksella tai ilmoituksella halutaan saada Suomen kansalaisuus tai joka halutaan vapauttaa siitä.

Kansalaisuusilmoitus on maksuton silloin, kun hakijana on sotaveteraani, joka osoittaa osallistuneensa palvelukseen kutsuttuna, määrättyinä tai vapaaehtoisena Suomen armeijassa vuosina 1939–1945 käytyihin Suomen sotiin. Sotaveteraanin on Suomen kansalaisuuden saadakseen täytettävä laissa säädetty kansalaisuuden saamisen edellytykset. Kansalaisuusilmoitus on maksuton myös silloin, kun hakijana on henkilö, joka osoittaa olleensa sotalapsena Ruotsissa, Tanskassa tai Norjassa toisen maailmansodan johdosta.

Muut maksulliset suoritteet

Maahanmuuttovirasto perii liiketaloudellisin perustein määrättävät maksut valtion maksuperustelain 7 §:ssä tarkoitetuista suoritteista. Näitä suoritteita ovat selvitykset ja tutkimukset; henkilöstön käyttö virka-aikana viraston ulkopuolisessa koulutus-, suunnittelu- ja muissa asiantuntijatehtävissä lukuun ottamatta tapauksia, jolloin tehtävien hoito tukee viraston maksutonta toimintaa; kirjasto- ja tietopalvelut; julkaisu- ja kustannuspalvelut; ilmoitukset ja tiedotteet viraston julkaisuissa; sähköiset tietotuotteet ja palvelut; viraston hallinnassa olevien toimitilojen ja

laitteiden käyttö sekä virasto- ja toimistopalvelut ulkopuolisille; valokopiot ja muut jäljennökset; sekä toimeksiantoon perustuva asiakirjojen lähettäminen ja postitus, jos nämä eivät sisälly aineistosta perittävään hintaan. Edellä lueteltuja suoritteita, jotka Maahanmuuttovirasto hinnoittelee liiketaloudellisin perustein, on vuosittain muutamia. Näistä saatavat tulot ovat keskimäärin alle 1000 euroa vuodessa.

Uutena suoritteena asetukseen otettiin vuonna 2019 säilöön otetuille ulkomaalaisille säilöönottoyksikössä myytävät hyödykkeet. Lain säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä 11 §:n 4 momentin mukaan säilöön otetulle ulkomaalaiselle järjestetään mahdollisuus ostaa jokapäiväisessä elämässä tarvittavia hyödykkeitä, jotka eivät kuulu 1 momentin soveltamisalaan ja joita ei siten anneta maksutta. Pykälän 1 momentin mukaan säilöön otetulle ulkomaalaiselle järjestetään majoitus, täysi ylläpito, tulkkipalveluja ja muu välttämätön perustarpeiden turva säilöönottoyksikössä. Lain esitöiden (HE 192/2001) mukaan ulkomaalaisella tulisi olla oikeus ja mahdollisuus omilla varoillaan ostaa hyödykkeitä ja tarvikkeita, joiden ei katsota kuuluvan täyden ylläpidon käsitteeseen. Näitä voisivat olla esimerkiksi heidän kotimaansa lehdet, musiikki, tupakka ja makeiset. Ostomahdollisuus voitaisiin järjestää joko pitämällä kanttiinia tai kioskia. Suoritteen ottaminen asetukseen antoi Maahanmuuttovirastolle mahdollisuuden periä liiketaloudellisin perustein määritellyt maksut säilöön otetuille ulkomaalaisille myytävistä hyödykkeistä.

Liikevaihdon säilössä pidettävälle kanttiinille tai kioskille arvioidaan olevan vuonna 2020 noin 30 000 euroa. Arvio perustuu vuoden 2019 käyttöasteeseen ja siihen oletamaan, että säilöön otetut ulkomaalaiset käyttävät kaiken käyttörahansa, joka on 2 € / vrk ostoksiin kanttiinissa tai kioskissa. Myyntihinnat määritetään ainoastaan kattamaan toiminnan kulut, mutta ei tuottamaan voittoa. Hävikkiä arvioidaan tulevan väistämättä vähän esimerkiksi tuotteiden parasta ennen -päiväysten umpeuduttua, mutta muuten toiminnan katsotaan olevan ennustettavaa. Laskujen mukaan myyntihinta tulisi olemaan keskimäärin 1,03–1,04 kertaa ostohinta, jotta riittävä hävikkivara syntyisi, mutta toiminta pysyisi kuitenkin kannattavana. Sekä kulujen että tuottojen osalta tähdätään siis noin 30 000 euroon vuodessa.

Peruuttamattoman ajanvarausajan muuttaminen maksulliseksi

Asetukseen esitetään otettavaksi uusi suorite, joka koskee peruuttamattoman ajanvarausajan muuttamista maksulliseksi. Kyseinen suorite koskisi tilanteita, joissa asiakas jättää saapumatta eikä ole perunut varaamansa aikaa.

Ajanvaraus tehdään Maahanmuuttoviraston verkkosivuilla. Sivustolla on ohjeistus ajan varaamiseksi ja peruuttamiseksi. Jos asiakas ei itse pysty varaamaan aikaa verkossa, varataan hänelle aika palvelupisteessä. Varatun ajan saa peruttua käyttämällä varauksen tekemisen yhteydessä annettua varaustunnusta ja pin-koodia. Ajan voi myös peruuttaa sähköpostitse. Asiakasta myös muistutetaan ajanvarauksesta hänen ajanvarauksessa kirjaamaansa puhelinnumeroon ja sähköpostiosoitteeseen viikkoa ennen sekä päivää ennen. Ajan voi perua vielä 30 minuuttia ennen varatun ajan alkamista. Varatun ajan pituus riippuu hakijoiden lukumäärästä, esim. perheajoja voi varata useammalle yhtäaikaiselle perheenjäsenelle. Varatun ajan pituus voi vaihdella puolesta tunnista kahteen tuntiin.

Maahanmuuttovirastossa voidaan ottaa vastaan myös vuoronumerolla asioivia asiakkaita. Näiden asiakkaiden asioiden käsittelyyn kuluva aika ei kuitenkaan pystytä etukäteen arvioimaan. Asiakkaiden yhdenvertaisen kohtelun takaamiseksi seuraavan ajanvarausasiakkaan asian käsittelylle varattua aikaa ei saa vaarantaa ilman aikaa saapuneen asian hoitamisella.

Maksun tulisi vastata varatun ajan pituutta, olla kaikille yhtä suuri varatun ajan perusteella. Maksun suuruudeksi esitetään vähintään 50 euroa puolen tunnin ajasta. Summaa on arvioitu sosiaali- ja terveysministeriön tälle vuodelle antaman terveyskeskuksen ajanvarauksen peruuttamatta jättämisen enimmäismaksun (50,80e) perusteella. Pidempien aikojen osalta maksua voisi porrastaa ajan pituuden mukaan. Maksu perittäisiin kaikilta asiakkailta, jotka eivät ole käyttäneet varaamansa aikaa. Maksu osoitettaisiin ajan varanneelle henkilölle. Maksu tiedotetaan laskulla, ja laskun yhteydessä annetaan kirjallinen ohjeistus muutoksenhausta. Muutoksenhaku koskisi lähinnä force majeure -tilanteita, joissa asiakas ei ole voinut hänestä riippumattomasta pakottavasta syystä käyttää eikä peruuttaa varamansa aikaa. Maksu perittäisiin myös niiltä asiakkailta, jotka myöhästyvät varaamaltaan ajalta ja asioivat sen jälkeen välittömästi vuoronumerolla.

Vuoden 2019 elokuun loppuun mennessä yhteensä 3142 asiakasta on jättänyt tulematta varaamallaan ajalla ilman, että on peruuttanut varattua aikaa. Ajallisesti tämä merkitsee 240 päivää eli noin yhtä henkilötyövuotta. Peruuttamattomien ja käyttämättömien varattujen aikojen osuus vaihtelee n. 3 – 16 % välillä toimipisteestä riippuen.

Julkisuuslakiin perustuvat maksulliset suoritteet

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 34 §:n 2 momentissa tarkoitettua tiedon esille hakemisesta sekä saman lain 34 §:n 3 momentissa tarkoitettujen kopioiden ja tulosteiden antamisesta perittävistä maksuista päättää Maahanmuuttovirasto ottaen huomioon, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 34 §:ssä säädetään.

Taloudelliset vaikutukset

Maahanmuuttoviraston vahvistetun tilinpäätöksen mukaan maksullisen toiminnan tulot vuonna 2018 olivat 19,8 milj. euroa. Maksullisen toiminnan osuus viraston kokonaistyöajasta laskettiin työajanseurannasta ja se oli 27 % (28 % vuonna 2017). Maksullisen toiminnan osuus Maahanmuuttoviraston kokonaiskustannuksista oli 26,596 miljoonaa euroa. Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus oli viime vuonna 75%, kun se vuonna 2017 oli 81 %. Erityisesti vuoden 2016 puolivälissä voimaan tulleella lakimuutoksella aiemmin maksuttomien, mutta työläiden perhesidehakemusten muuttuminen maksullisiksi heikensi kustannusvastaavuutta. Näihin perhesidehakemuksiin vaadittavaa työtä ei ole pystytty kattamaan määrättyllä maksulla kokonaan eikä luvan maksun korottaminen vastaamaan täysin omakustannushintaa ole sosiaalisista syistä ja Suomen EU-velvoitteista johtuen mahdollista. Erityisesti perheen yhdistämisdirektiivi (2003/86/EY) ja Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö liittyen pitkään oleskelleiden kolmansien maiden kansalaisten asemasta annettuun direktiiviin (2011/51/EU) edellyttävät, että

maksut eivät saa olla suhteettomia ja liiallisia eikä maksujen tavoitteena ja vaikutuksena saa olla esteen luominen perheenyhdistämistä koskevalle oikeudelle.

Vuonna 2019 Maahanmuuttoviraston maksullisen toiminnan tulot tulevat arviolta nousemaan noin 21,7 miljoonaan euroon. Ottaen huomioon myös muille hallinnonaloille kohdentuvan osuuden käsittelymaksuista, arvioidaan maksullisen toiminnan kokonaistuloiksi vuonna 2020 noin 28 milj. euroa. Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset ovat puolestaan arviolta 34 milj. euroa.

Talousarvioesityksessä Maahanmuuttoviraston maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuden on arvioitu vuonna 2020 olevan 91 %, kun arvioidut tuotot ovat 22,2 miljoonaa euroa ja kustannukset 24,5 miljoonaa euroa. Nyt kun maksuasetuksen valmistelun yhteydessä Maahanmuuttovirastolta on saatu tarkemmat arviot asumismäärien kehityksestä ja suoritteiden omakustannusarvoista, arvioidaan maksullisen toiminnan tuloja esitetyillä käsittelymaksuilla kertyvän virastolle vuonna 2020 noin 24,8 miljoonaa euroa. Maksullisen toiminnan kustannuksiksi virastossa on arvioitu 31 miljoonaa euroa. Talousarvion määrärahoista katetaan siis arviolta noin 6 miljoonaa euroa. Vaje johtuu pääosin perhesideperusteisten oleskelulupien käsittelyn kalleudesta. Maahanmuuttoviraston osalta maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuden arvioidaan olevan 80 % vuonna 2020.

Kustannusvastaavuus ei ole 100 % johtuen omakustannusarvoa alemmista valtion maksuperustelain (150/1992) 6 §:n 3 momentin perusteella perittävistä omakustannusarvoa alemmista käsittelymaksuista (ensimmäistä oleskelulupaa koskevien hakemusten lisäksi alaikäisten ja opiskelijoiden oleskelulupia koskevat hakemukset) ja koska kaikissa lupatyypeissä ei ole mahdollista päästä omakustannushintaan johtuen esimerkiksi hakemismäärien vaihtelusta. Omakustannushintoja ja niiden kehitystä tullaan tarkastelemaan uudelleen viimeistään vuoden 2021 maksuasetusta valmisteltaessa. Maahanmuuttovirastossa tullaan samalla kiinnittämään erityisesti huomiota maksullisen toiminnan kustannuksiin, joita pyritään alentamaan maksujen suuruuden alentamiseksi. Maksuissa pyritään kuitenkin tiettyyn johdonmukaisuuteen ja ennustettavuuteen asiakkaan näkökulmasta, joten kustannusvastaavuutta tullaan tulevinakin vuosina seuraamaan pidemmällä aikavälillä.

Momentti: 26.40.01

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2018	2019	2020
Momentti 26.40.01	tilinpäätös	arvio	arvio
Maksullisen toiminnan tuotot			
- suoritteiden myyntituotot	19 817	21 000	25 000
- muut tuotot	0	0	0
Tuotot yhteensä	19 817	21 000	25 000
- tästä toimintamenomomentille nettouttamattomat tuotot	0	0	0
Tuotot yhteensä	19 817	21 000	25 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
- erilliskustannukset	11 849	14 700	13 800
- osuus yhteiskustannuksista	14 747	18 300	17 200
Kustannukset yhteensä	26 596	33 000	31 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-6 779	-12 000	-6 000
Kustannusvastaavuus, %	75 %	64 %	81 %
Hintatuki			
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen	-6 779	-12 000	-6 000

Momentti: 26.40.01

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (euroa)
Liiketaloudelliset suoritteet

Momentti 26.40.01	2020 arvio
Maksullisen toiminnan tuotot	
- suoritteiden myyntituotot	
- muut tuotot	30 000
Tuotot yhteensä	30 000
- tästä toimintamenomomentille nettouttamattomat tuotot	
Tuotot yhteensä	30 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	
- erilliskustannukset	28 800
- osuus yhteiskustannuksista	1 200
Kustannukset yhteensä	30 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	0
Kustannusvastaavuus, %	100 %
Hintatuki	
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen	0

MAAHANMUUTTOVIRASTON TUOTEMÄÄRÄT (RATKAISUT) JA KUSTANNUKSET										
	2017 (1-9/2017)			2018 (1-8/2018)			2019 (1-8/2019)			2020 (ehdotus)
	Määrä	Yksikkö- kustannus**	Käsittely- maksu	Määrä 9/2018	Yksikkö- kustannus**	Käsittely- maksu	Määrä	Yksikkö- kustannus**	Käsittely- maksu	Käsittely- maksu
Kansalaisuusasiat										
Kansalaisuushakemus *	10 459	366	440	3 388	488	440		552	480	520
-sähköinen asiointi		323	350	4 172	392	350		444	380	420
Kansalaisuusilmoitus *	719	78	300	346	76	250		276	200	200
- sähköinen asiointi		64	220	191	95	200		191	150	150
Kans.as määrittely ja tiedustelu *	1 125	220	50	860	274	50		-	50	100
Maahanmuuttoasiat										
Ensimmäinen oleskelulupa *	16 816	689	470	3 696	879	470		867	470	520
- sähköinen asiointi		332	420	4 157	879	420		867	420	470
opiskelijan oleskelulupa *	4 480	448	360	142	441	360		553	360	450
- sähköinen asiointi		209	300	4 012	441	300		553	300	350
työntekijän oleskelulupa*	3 686	316	520	1 854	549	520		636	600	640

-sähköinen asiointi		183	450	3 556	405	450		504	400	490
- yrittäjän oleskelulupa*	81	93	520	75	549	520		556	600	640
-sähköinen asiointi				41	405	450		504	400	490
Jatko-oleskelulupa*	23 448									
- täysi-ikäiset		201	187	17 255	200	171		288	190	260
- alaikäiset ja opiskelijat		123	168	4 269	150	299		566	150	200
Matkustusasiakirjat *		195	48		195	49		-	49	45
Kansainvälinen suojelu -asiat										
Turvapaikka	7 746	1 682	-	4 502	2 790	-		2370	-	-
Käännyttäminen	7 957	-	-	5 143	-	-		-	-	-
Karkottaminen	823	-	-	1 002	-	-		-	-	-
Kiintiöpakolainen	756	-	-	495	-	-		-	-	-

* maksullisia suoritteita

** viranomaisten yhteisissä suoritteissa Maahanmuuttoviraston lisäksi mukana myös muiden käsittelyyn osallistuvan viranomaisten kustannukset (edustusto, työntekijän oleskeluluvassa TE-toimiston työlupayksikkö ja yrittäjän oleskeluluvassa ELY-keskus)